

Stichting Oude Groninger Kerken

Stichting Der Aa-kerk Groningen

STICHTING OUDE
GRONINGER KERKEN

Jaarstukken 2016

Vastgesteld op 1 juni 2017

Omslag: de herbestemde kerk van Klein Wetsinge,
gekozen tot BNA Beste Gebouw 2016 in de categorie Leefbaarheid & Sociale Cohesie
Foto: Duncan Wijting

Naam: Stichting Oude Groninger Kerken
Vestigingsplaats: Groningen
Rechtsvorm: stichting

De Stichting Oude Groninger Kerken stelt zich ten doel: het instandhouden van historische kerkgebouwen in de provincie Groningen en het bevorderen van belangstelling ervoor. De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door:
a. het verwerven, bewaren, restaureren, beheren en ter bezichtiging stellen van monumentale kerken en hun bijgebouwen en terreinen in de ruimste zin; b. het streven naar een gebruik van de gebouwen en de terreinen zoveel mogelijk in overeenstemming met hun aard; c. het nemen van initiatieven op het gebied van adviezen, voorlichting, publicatie en het leggen van contact met bezitters van bouwwerken en terreinen sub a bedoeld; d. alle andere middelen, welke tot bevordering van dat doel leiden.

artikel 1 en 2 van de statuten

*De Stichting Oude Groninger Kerken is erkend als keurmerkhoudster door het Centraal Bureau Fondsenwerving.
Meer informatie over het CBF keur voor goede doelen: www.cbf.nl*

Inhoudsopgave

- 1 Inleiding 4
- 2 Verantwoordingsverslag 5
- 3 Meerjarenbeleidsplan 2013-2016 en 2017-2020 6
- 4 Werkplan 2016 en prestatie-indicatoren 7
- 5 Personeel, bestuur, commissarissen en vrijwilligers 11
- 6 Financieel beleid 12
- 7 Jaarrekening 14
- 8 Overige gegevens 38
- 9 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 39
- 10 Bijlagen 42

1 Inleiding

Het actuele thema *herbestemming van kerken* heeft in 2016 veel landelijke aandacht gekregen en het werk van de stichting in het verslagjaar in belangrijke mate bepaald.

Een bloemlezing.

Met inzet van subsidies van het Rijk is de planvorming voor herbestemming van de kerken in Beerta, Garmerwolde en Obergum in belangrijke mate voltooid. Na overleg met diverse overheden en instanties lijkt er nu perspectief te zijn op herbestemming van de kerk van Overschild. Voor de herbestemming van de kerk van Onderdendam en het gebouw 'Irene' bij de kerk van Ulrum zijn de voorbereidingen gestart. Een herinrichting van de kerk van Lettelbert moet dit monument beter geschikt maken voor het gebruik als Iconencentrum voor Noord Nederland. Aan het einde van het verslagjaar is door de NAM groen licht gegeven voor het bouwkundig versterken in het kader van de aardbevingsproblematiek en voor het gedeeltelijk herbestemmen van de Molukse kerk in Appingedam. De herbestemde kerk van Klein Wetsinge is gekozen tot BNA Beste Gebouw 2016 in de categorie Leefbaarheid & Sociale Cohesie. In het kader van het project '*De kerk: maak er wat van !*' hebben leerlingen van het Stadslyceum samen met het dorp plannen bedacht voor de (fictieve) herbestemming van de kerk van Engelbert. De directeur heeft voordrachten gehouden over herbestemming van kerken tijdens internationale conferenties in Canada en Italië. Daarnaast is hij in het kader van de Agenda Toekomst Religieus Erfgoed van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) dagvoorzitter geweest bij een seminar over kansrijke herstemmingen van kerken in Nederland.

Maar er is meer.

In dit verslagjaar is het bezit van de stichting uitgebreid met de kerk, het kerkhof en het zogenaamde 'leerkerkje' in Noordbroek en de kerk van Finsterwolde. Daarmee is het bezit van de stichting eind 2016 gekomen op 85 kerken, 2 synagogen, 8 vrijstaande torens, 5 pastorieën en 54 historische kerkhoven.

Aan veertien kerken van de stichting is op basis van het meerjarenprogramma groot onderhoud gepleegd, al dan niet in combinatie met herstel van aardbevings schade.

In (bijna) alle kerken van de stichting zijn dit jaar culturele activiteiten ontplooid waaronder de *Culturele Zondagen* in Leegkerk, *Schrijver in de kerk* in Klein Wetsinge, *Eurosonic*, *Kousbroek in de Der Aa-kerk*, de debatserie

Nieuw Licht en *Schnitgers Droom* in de Der Aa-kerk en het festival *Terug naar het begin* op 21 mei in kerken in en rond Appingedam.

Excursies, lezingen, een *Landmerken*-expositie, bezoeken aan instandhoudingsprojecten, publicaties, diverse educatieve projecten en veel aandacht via de (sociale) media hebben de belangstelling voor ons religieuze erfgoed in het verslagjaar vergroot.

Het bestuur is veel dank verschuldigd aan de medewerkers, de honderden vrijwilligers, onze trouwe, gulle en betrokken achterban, de overheden en fondsen die dit werk mogelijk hebben gemaakt.

2 Verantwoordingsverslag

Het bestuur onderschrijft de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en handelt overeenkomstig. In deze verantwoordingsverklaring legt het bestuur verantwoording af over drie algemeen geldende principes:

- *Onderscheid de functies besturen en uitvoeren*
- *Optimaliseer de effectiviteit en de efficiency van bestedingen*
- *Optimaliseer de omgang met belanghebbenden*

Onderscheid besturen en uitvoeren

De Stichting Oude Groninger Kerken heeft in haar statuten en reglementen de functie 'besturen' en 'uitvoeren' duidelijk gescheiden. Het bestuur bestuurt de stichting, maar heeft via een reglement de directeur gemachtigd diverse taken uit te voeren. De directeur opereert op basis van het door het bestuur vastgestelde meerjarenbeleidsplan met meerjarenbegroting en de jaarlijks geactualiseerde begrotingen en jaarstukken. Eén keer per jaar evalueert het bestuur zijn eigen functioneren evenals dat van de individuele leden en het functioneren van de directeur. Er is een profiel opgesteld waaraan het bestuur in zijn geheel en elk individueel lid van het bestuur moeten voldoen. Het bestuur vergadert minimaal vier maal per jaar. Het bestuur voorziet zelf in zijn vacatures. Benoeming geschiedt voor een termijn van vier jaar en herbenoeming is mogelijk voor maximaal twee periodes van vier jaar. Aftreden geschiedt conform een rooster van aftreden. Het bestuur legt door middel van het jaarverslag en de jaarrekening verantwoording af over het gevoerde beleid. Het bestuur wijst uit zijn midden vier auditcommissies aan: organisatie, financiën, inhoud en marketing en fondswerving. De auditcommissies vergaderen minimaal eenmaal per jaar. De auditcommissie financiën bereidt de besluitvorming over de (meerjaren) begroting en de jaarstukken voor en overlegt onder andere met de accountant. De beleggingscommissie adviseert bestuur en directie gevraagd en ongevraagd over het ontwikkelen en wijzigen van het beleid ten aanzien van het beleggingsstatuut, evenals het rapporteren over de uitvoering van het vermogensbeheer. Bestuur en directeur worden in het uitoefenen van hun taken bijgestaan door de raad van advies en het vrijwilligersplatform. De raad van advies adviseert over strategische beleidskeuzes en de maatschappelijke positionering van de stichting. Het vrijwilligersplatform is betrokken bij de uitvoering van het vrijwilligersbeleid. Beide organen van de stichting beschikken over een reglement.

Effectiviteit en efficiency van bestedingen

Door het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan en meerjarenbegrotingen en de daaruit voortvloeiende jaarlijkse werkplannen en begrotingen geeft het bestuur richting aan de doelstellingen van de stichting. Het monitoren en evalueren van de uitvoering van activiteiten en processen vindt plaats door een kritische beoordeling van de tussentijdse (voortgang)rapportages van de directeur en het jaarverslag. De administratieve organisatie en interne controle worden jaarlijks getoetst door de accountant. Periodiek worden de procedures geactualiseerd. De directeur voert voortgangsgesprekken met de betaalde medewerkers, het bestuur met de directeur.

Omgang met belanghebbenden

De Stichting Oude Groninger Kerken streeft naar een open relatie met belanghebbenden die zijn onder te verdelen in vrijwilligers en betaalde arbeidskrachten, donateurs, schenkers, relaties, bedrijven, overheden, huurders, bewoners en omwonenden, bezoekers, kerkelijke, culturele en maatschappelijke (erfgoed)organisaties en andere betrokkenen. De inhoud en de kwaliteit van de verstrekte informatie vanuit de centrale organisatie worden door de directeur gewaarborgd. De communicatiemedewerker is verantwoordelijk voor het stroomlijnen en optimaliseren van de interne en externe communicatie.

De specifieke doelgroepen worden met diverse communicatiemiddelen zoals het kwartaalblad, het jaarverslag, folders, publicaties, de digitale nieuwsbrieven en persberichten, de website en de sociale media en door deelname aan diverse overlegorganen en samenwerkingsverbanden geïnformeerd. Het communicatiebeleid is vastgelegd in het meerjarenbeleidsplan. Het communicatiebeleid is erop gericht om optimale relaties te hebben met belanghebbenden en hen gericht te informeren over belangen en ontwikkelingen en de besteding van de ontvangen gelden.

De stichting beschikt over een vastgelegde procedure om eventuele klachten correct af te handelen. Daarnaast heeft de stichting een code voor het gebruik van de sociale media, de communicatie in het kader van de aardbevingsproblematiek en de databeveiliging.

3 Beleidsplan 2013-2016 en 2017-2020

In dit jaarverslag wordt gerapporteerd en geëvalueerd op basis van het in 2012 vastgestelde beleidsplan met begroting 2013-2016. Het beleidsplan is te raadplegen op groningerkerken.nl.

Aan het einde van het verslagjaar zijn het algemene beleidsplan, het personeels- en het vrijwilligersbeleidsplan voor de periode 2017-2020 vastgesteld na consultatie van de daartoe bevoegde organen en de bureau-medewerkers van de stichting. Het algemeen beleidsplan heeft als titel *Bakens van betekenis*. Ook dit beleidsplan is te raadplegen op groningerkerken.nl

4 Werkplan 2016 en prestatieindicatoren

Deze verantwoording gaat uit van het Werkplan 2016 dat gebaseerd is op de *Doelen en opgaven* zoals opgenomen in *Hoofdlijnen van beleid 2013-2016* uit het beleidsplan 2013-2016.

1 Restaureren en beheren van historische kerken, kerkhoven, orgels en bijzondere historische gebouwen.

De restauratie van de Molukse kerk in Appingedam is eind 2016 gestart. Bouwkundig versterken van deze kerk wordt voorbereid. Op 2 maart zijn de werkzaamheden (met inzet van veel vrijwilligers!) ter verbetering van de faciliteiten in de kerk van Oldehove feestelijk afgesloten. De speeltrommel en het uurwerk in de toren van onze kerk in Middelstum zijn na restauratie in gebruik genomen. Ook in dit jarenlange project hebben vrijwilligers veel werk verzet. Het kleurherstel en de revitalisatie van in- en exterieur van de Boaz kerk van Westeremden wordt alom gewaardeerd. Dit bijzondere project is mogelijk gemaakt door een belangrijke bijdrage uit het Herstelfonds Getroffen Kerken van onze stichting. Dat fonds is in het verslagjaar versterkt door een belangrijke particuliere gift. De restauratie van de laatste fase orgel Garmerwolde en de toren van Toornwerd nadert zijn voltooiing. De voorbereiding van de plaatsing van het Van Oeckelen-orgel uit de afgebroken kerk van Garsthuizen in de kerk van Oldenzijl is afgerond. Het orgel is eigendom van onze stichting.

Het Schnitgerorgel in de Der Aa-kerk is uitgebreid met een Cornet 2 voet aan het pedaal. Deze toevoeging is gefinancierd door de Stichting Restauratiefonds Hoofdorgel Der Aa-kerk Groningen.

In het verslagjaar is aan veertien kerken van de stichting planmatig grootonderhoud uitgevoerd in het kader van het programma meerjarenonderhoud. Voor deze werkzaamheden ontvangt de stichting subsidie van de rijksoverheid. In een aantal gevallen is dit onderhoud gecombineerd met herstel van schade door de aardbevingen. Schade herstel wordt volledig gefinancierd door de NAM. Dit herstel heeft ook plaatsgevonden aan een pastorie en een verenigingsgebouw van de stichting. Veel dank is verschuldigd aan het bestuur van de Stichting J.B. Scholtenfonds dat het meerjarenonderhoud aan onze kerken voor een periode structureel ondersteunt. De belangrijke, jarenlange steun die onze stichting ontvangt van het Prins Bernhard Cultuurfonds voor projecten dient in dit verband ook te worden genoemd.

Ten aanzien van een mogelijk bezoekerscentrum op het kerkterrein in Garsthuizen en de (her) plaatsing van het 16^e-eeuwse orgelfront in onze kerk van Scheemda zijn geen ontwikkelingen te melden.

Veel aandacht en middelen gaan uit naar het beheer en onderhoud van onze kerkhoven en terreinen, de uurwerken en luidklokken, roerende goederen en technische voorzieningen. Het bureau wordt daarbij gesteund door de vele vrijwilligers in de diverse deskundigencommissies. Speciale vermelding verdient de restauratie van het historisch meubilair in de kerk van Den Horn op initiatief van de huurder van de kerk.

Voor alle werkzaamheden wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de in de regio gevestigde bedrijven.

2 Vergroting van de belangstelling voor en kennis van de Groninger kerken en de regionale geschiedenis in het algemeen, met speciale aandacht voor het onderwijs.

Het kwartaalblad *Groninger kerken*, het bulletin De Stichting, de website www.groningerkerken.nl, de persberichten, de uitnodigingen voor presentaties en overnemingen en de berichtgeving op de sociale media zijn de belangrijkste middelen om de activiteiten en initiatieven van de stichting te communiceren. Belangstellenden blijven onverminderd een beroep doen op onze mediatheek. Door de inzet van een zeer gemotiveerde groep vrijwilligers wordt onze digitale collectie verder toegankelijk.

De belangstelling voor onze excursies en themadagtochten, wandelingen en lezingen blijft onverminderd groot. De deelnemers komen uit het hele land.

In de veelheid aan educatieve activiteiten heeft het nieuwe project *Sleutelbewaarders* veel aandacht getrokken. Het project, waarbij leerlingen van de basisschool het beheer van de kerk delen met onze vrijwilligers, is in juni in Garnwerd gestart. In de loop van het verslagjaar hebben leerlingen van de basisscholen in Winsum, Woltersum, Engelbert en Tolbert de sleutel van de plaatselijke kerk ontvangen. In het komende jaar wordt gestreefd naar deelneming van minimaal tien kerken en scholen aan dit project.

In het verslagjaar is met het gereedkomen van het bidboek de voorbereiding van het project *Feest! In Oost en West* in de kerk, toren, verenigingsgebouw en op het terrein in Garmerwolde afgesloten. Dit bijzondere educatieve

ve project komt tot stand ter gelegenheid van ons 50 jarig bestaan in 2019 en is onderdeel van het landelijke project *Feest! Weet wat je viert* van Museum Catharijneconvent in Utrecht.

In december van het verslagjaar is bekend geworden dat de kerken van Krewerd, Middelstum, Midwolde en Pieterburen zijn uitgekozen als locaties voor het nationale project *Het grootste museum van Nederland*. Deze kerken worden daarmee onderdeel van een grote marketingcampagne om de belangstelling voor het religieus erfgoed in Nederland te bevorderen. Dit project wordt uitgevoerd door Museum Catharijneconvent en is mogelijk gemaakt door de BankGiroLoterij. Onze stichting ziet dit project als ‘aanjager’ voor het jubileumproject *50 kerken open!* in 2019.

3 Adviseren en ondersteunen van andere erfgoedinstellingen op het gebied van restauratie, onderhoud en publieksbereik.

In het verslagjaar is door diverse erfgoedbeheerders, waaronder veel eigenaren van kerken, een beroep gedaan op de stichting in het kader van de aardbevingsproblematiek. Als grootste eigenaar van erfgoed in het gebied hebben de instandhoudingsmedewerkers veel deskundigheid en ervaring opgebouwd waar het gaat om (de afhandeling van) schadeherstel en mogelijkheden voor bouwkundig versterkende maatregelen.

De stichting participeert in de volgende organisaties en projecten: Online platform Kerkencollectie Digitaal (Museum Catharijneconvent Utrecht), DIMCON (Digitale Museale Collectie Nederland), www.cultuurtijdschriften.nl (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed), Beeldbank Groningen, Gemeentelijke erfgoedtrajecten, Wetenschapsknooppunt Noord-Nederland, de Kerstvloed 1717, Versterking verbinding kerk Uithuizen en Menkemaborg en het Erfgoedberaad. De directeur neemt deel aan het directeurenoverleg van Erfgoedpartners Groningen, de stakeholders-werkgroep *Erfgoed, Ruimte en Landschap* van de Provincie Groningen en de regionale Taskforce Gebouwen van de Protestantse Kerk Nederland en heeft zitting in de werkgroep *Trans(re)formation* die een manifestatie in 2017 voorbereidt in het kader van 500 jaar Reformatie. In deze werkgroep participeren Klosterstätte Ihlow, Klooster Ter Apel, Johannes a Lasco Bibliothek Emden, Kath. Kirchengemeinde Emden, Carl von Ossietzky Universität Oldenburg, de Rijksuniversiteit Groningen en onze stichting.

4 In stand houden van een culturele infrastructuur in stad en ommeland en het faciliteren van lokale en regionale culturele activiteiten, bezoekersaantallen verhogen.

In 2016 zijn, in het kader van de bevordering van de leefbaarheid op het platteland, in onze kerken 1275 culturele activiteiten ontplooid (in 2015: 947). Het betreft concerten, voordrachten, bijzondere rondleidingen, culturele open dagen, theatervoorstellingen, installaties en exposities. Door extra bijdragen van de stichting werden diverse activiteiten met een bijzondere programmering mogelijk gemaakt in de locaties van Bijzondere Locaties Groningen (BLG) en tijdens het festival *Terug naar het begin* op 21 mei in Appingedam en omgeving. Speciale vermelding verdient de uitreiking van de *Schnitgers Droomprijs* aan Lien van der Vliet op 30 juni in de Der Aa-kerk. De uitreiking heeft in dit verslagjaar voor het laatst plaatsgevonden.

De *Landmerken*-expositie *Pioniers uit Nieuw Beerta* over de familie Zijlker, georganiseerd in een goede samenwerking tussen de *Landmerken*-coördinator en de plaatselijke commissie, is geopend tijdens Open Monumentendag op 10 september met een lezing. De aandacht van de media en het aantal bezoekers zijn zeer bevredigend. Blijvend resultaat is de film *Drie Zijlkers; pioniers uit Nieuw Beerta*.

5 Bevorderen van de leefbaarheid en vitaliteit van lokale gemeenschappen; vrijwilligersorganisatie versterken.

Herbestemming van onze kerken kan alleen op initiatief of met instemming van de lokale gemeenschappen. Wij zien herbestemming van kerken nadrukkelijk als een bijdrage aan het bevorderen van de leefbaarheid. In de voorbereidingsfase worden dan ook (vertegenwoordigers van) de dorpsgemeenschappen nauw bij de planvorming betrokken. In de projecten in Beerta, Garmerwolde, Obergum en Overschild is een plaatselijke commissie of een dorpsbelangenvereniging partner in het proces. Met name voor contacten met de gemeentelijke overheden zijn de dorpsvertegenwoordigers onmisbaar. Versterking van de vrijwilligersorganisatie heeft zich in het verslagjaar vooral gericht op verbetering van de communicatie door inzet van Intranet. Het Werkoverleg Plaatselijke Commissies is nauw betrokken bij de voorbereiding.

6 Bijdragen aan de toeristische aantrekkelijkheid van Groningen.

Het bezoekersaantal van het festival *Terug naar het begin* op 21 mei is ongeveer gelijk gebleven met het aantal in 2015. 72% van de bezoekers komt uit de provincie Groningen, 28% uit de rest van Nederland. In het verslagjaar is de *Toerisme-visie* van de Provincie Groningen gepresenteerd. Hierin wordt veel aandacht besteed aan de versterking van de route-structuur op basis van histo-

rische verhalen. Onze kerken – en de door onze stichting ontwikkelde routes – kunnen hieraan een bijdrage leveren. De beoogde openstelling van onze kerken in het kader van het jubileumproject *50 kerken open!* zal aan de toeristische aantrekkelijkheid van de provincie een belangrijke bijdrage gaan leveren. De in het verslagjaar al permanent opengestelde kerken hebben veel enthousiaste reacties van bezoekers opgeleverd.

7 Kerken nieuwe bestemmingen geven.

In de revitalisering en herbestemming van de kerken van Beerta, Garmerwolde, Obergum en Overschild is de planvorming afgerond en wordt begonnen met de verdere uitwerking. De planvorming voor de herinrichting van het gebouw 'Irene' als ontvangst- en expositieruimte bij de kerk van Ulrum is gestart, zo ook voor de herbestemming van de gereformeerde kerk van Onderdendam.

8 Maatschappelijke en culturele functie versterken.

Bijzondere Locaties Groningen heeft bijdragen van de stichting ontvangen voor *Bowies Night*, *Eurosonic*, *Nacht van de Geschiedenis* en *Nieuw Licht* in de Der Aa-kerk, *Schrijver in de kerk* in Klein Wetsinge en de *Culturele Zondagen* in Leegkerk. De Stichting Het Groninger Klokken- en Orgelfonds geeft een bijdrage voor de orgelserie *Schnitgers Droom*.

9 Dienstverlening aan derden intensiveren; eigen organisatie versterken.

De netto-opbrengst van de dienstverlening is op peil gebleven. Gezien de omvang van de dienstverlening aan het N.V. Groninger Monumentenfonds, het Bisdom Groningen-Leeuwarden, de Menkemaborg, Verhildersum en de Vereniging Beheerders Monumentale Kerkgebouwen in Nederland (VBMK) en het begeleiden en voorbereiden van het herstel van aardbevingsschades heeft er geen uitbreiding van de dienstverlening plaatsgevonden. Op het gebied van IT zijn werkzaamheden verricht voor de Remonstrantse Gemeente Groningen en VBMK.

10 Extra aandacht voor kerkinterieur, omgeving kerken, grafcultuur en verhalen.

In de kerkhovenreeks is deel 18 verschenen met als titel *Een grote hoop verrot holt en dog weijnig beenderen – Grafkelders in het Groningerland* en geschreven door Harry Brouwer. Op 16 januari heeft onze stichting als eerste organisatie in Nederland de *Gouden Terebinth* ontvangen van de Vereniging Terebinth. Deze prijs is bestemd voor persoon of organisatie die zich buitengewoon inzet voor de instandhouding van het funerair erfgoed. Met inzet van het aan deze prijs verbonden geldbedrag is op 16 september samen met Landschaps-

beheer Groningen een eendaags symposium georganiseerd met als titel *Is er toekomst voor het funerair erfgoed?* Daarin is veel aandacht besteed aan de publieksgerichte activiteiten van beide organisaties op dit gebied. In de reeks *Groninger Orgels* is deel 7 in het verslagjaar verschenen: *Het herboren Hardorfforgel in Nieuw Beerta*, geschreven door Victor Timmer, met bijdragen van Theo Jellema en Ingrid Noack-Kirschner.

De *Landmerken*-expositie in Nieuw Beerta (zie 4.) is een activiteit van de stichting die aansluit bij de doelstellingen van 'De verhalen van Groningen'.

11 Verdere ontwikkeling van 'Het Verhaal van Groningen'.

Het verhaal van Groningen is ondergebracht in de zelfstandige stichting *De verhalen van Groningen*. Onze stichting heeft verhalen en feiten aangeboden ter plaatse op de website www.deverhalenvangroningen.nl.

12 Verjongen; educatie versterken en doelgroepen uitbreiden; nieuwe doelgroepen; communicatie verbeteren.

Ons educatieve programma komt tot stand in samenwerking met diverse organisaties en instellingen op het gebied van erfgoededucatie. De stichting levert een bijdrage aan diverse projecten binnen de gemeentelijke erfgoedtrajecten voor het primair onderwijs (betreft de gemeenten Eemsmond, De Marne, Leek, Marum, Winsum, Slochteren en Pekela) in samenwerking met Erfgoedpartners Groningen.

Vanuit de samenwerking met het Wetenschapsknooppunt Noord-Nederland (WKNN) van de rijksuniversiteit Groningen is deelgenomen aan het locatieprogramma *Bouwwerk* in de kerk van Leegkerk en aan het programma *Blik vol talent* door een aantal bovenbouwgroepen van het primair onderwijs.

Dit jaar hebben diverse studenten stages gelopen en afstudeeronderzoeken afgerond. Het educatieve concept voor het project *Feest! In Oost en West* is in het verslagjaar uitgewerkt en onderdeel geworden van het bidboek voor dit jubileumproject.

Het concept voor het educatief kijkboek over de geschiedenis van de Groninger kerken is in dit verslagjaar ontwikkeld, in 2017 wordt dit product opgeleverd.

Over het project *Sleutelbewaarders*: zie 2.

Met hulp en inzet van vrijwilligers is de zichtbaarheid van de stichting op Twitter, Facebook en LinkedIn vergroot. Het aantal volgers bedraagt eind 2016 2310 op Twitter (eind 2015: 2000), op Facebook 2100 (eind 2015: 1300) en op LinkedIn 350 (eind 2015: 300). Bijzondere Locaties Groningen heeft de volgende resultaten: Twitter 3689 (eind 2015: 3408), Facebook 3386 (eind 2015: 3063), Instagram 495 (eind 2015: 105).

13 Donateursbijdragen, bijdragen fondsen en andere geldschieters op peil houden.

Het project *Modern Mecenaat*, dat in samenspraak met de auditcommissie marketing en fondswerving en de raad van advies tot stand is gekomen, is in oktober van het verslagjaar afgesloten. In het eindrapport zijn conclusies getrokken op basis van de diverse onderzoeken, projecten en plannen die uitgaan van de zes pijlers die het maatschappelijke en financiële draagvlak van de stichting vormen: individuen, scholen, bedrijven, vermogensfondsen, overheden en partners. Deze conclusies zijn verwerkt in *Bakens van betekenis* – beleidsplan 2017-2020 van onze stichting.

5 Personeel, bestuur, commissarissen blg en vrijwilligers

Personeel

De omvang van personeelsformatie van de Stichting Oude Groninger Kerken (exclusief de medewerkers die werkzaam zijn voor kortlopende projecten en gedetacheerd – 1,05 fte – of voor BLG) is aan het einde van het verslagjaar 12,36 fte. Dit is boven de bandbreedte die voor de stichting is bepaald in het personeelsbeleidsplan (10,53 fte voor de periode 2013-2016). Eén werknemer van de Stichting Oude Groninger Kerken is gedetacheerd bij VBMK.

Het salaris van de directeur wordt bepaald aan de hand van het handboek functiewaardering van de CAO Woon-diensten. Hij heeft geen gratificaties of extra vergoedingen ontvangen. De directeur werkt op basis van het directiereglement. Er zijn geen nieuwe overeenkomsten afgesloten of lopende overeenkomsten gewijzigd die voorzien in de beloningen die hoger zijn dan de norm vastgesteld in de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Het bestuur voert een voortgangsgesprek met de directeur en evalueert de samenwerking. Met de medewerkers van BLG voert de algemeen manager voortgangsgesprekken en een wekelijks werkoverleg. Binnen de Stichting Oude Groninger Kerken voert de directeur met de diverse afdelingen en met de algemeen manager een maandelijks werkoverleg.

Door middel van digitale nieuwsbrieven blijven personeel, stagiaires en vrijwilligers op de hoogte van de belangrijkste ontwikkelingen binnen de organisatie.

Het project *Interne Kwaliteitszorg* heeft in het verslagjaar grote voortgang geboekt bij de beschrijving van de diverse werkprocessen binnen de organisatie. Dit project zal naar verwachting in 2017 worden afgerond.

Bestuur

Op 1 januari is de heer C. Kool afgetreden als bestuurslid en daarna herbenoemd voor een nieuwe zittingsperiode. De bestuursleden hebben geen bezoldiging voor hun werkzaamheden ontvangen.

Commissarissen BLG

In de samenstelling van de Raad van Commissarissen van BLG is geen verandering opgetreden. De commissarissen ontvangen geen bezoldiging voor hun werkzaamheden.

Vrijwilligers

Het vrijwilligersbeleid 2013-2016 van de stichting geeft een overzicht van de taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden, vergoedingen en de uitgangspunten voor de participatie, de relatie tussen vrijwilligers en betaalde krachten en de begeleiding en scholing. Op 10 februari is de jaarlijkse vrijwilligersbijeenkomst gehouden. In de loop van het jaar zijn het *Vrijwilligersplatform* en het *Werkoverleg plaatselijke commissies* diverse keren bij elkaar geweest.

Alle vrijwilligers zijn door middel van een digitale nieuwsbrief maandelijks op de hoogte gesteld van nieuwe ontwikkelingen binnen de organisatie. Met penningmeesters van de plaatselijke commissies is overleg gevoerd met de administratie.

In het verslagjaar is voortgang geboekt om te komen tot een systeem waarbij elke kerk zijn eigen website heeft. Het grootste deel van deze sites wordt centraal en een klein deel door de plaatselijke commissies beheerd. Deze websites worden gekoppeld aan de centrale website van de stichting om de informatievoorziening te stroomlijnen.

Op 28 juni is het eenmalig magazine *De kerk in het hart* verschenen, waarin wordt belicht hoe vrijwilligers ervoor zorgen dat onze kerken volop benut worden. Behalve als inspiratiebron voor de eigen achterban biedt het tijdschrift voor iedereen met interesse in vrijwilligerswerk, erfgoed en leefbaarheid een gevarieerd en informatief inkijkje in hoe vrijwilligers maatschappelijke betrokkenheid vormgeven.

De vrijwilligers van BLG hebben in goede samenwerking met de vaste medewerkers een belangrijke bijdrage geleverd aan de goede kwaliteit van de geleverde diensten en de klanttevredenheid.

6 Financieel beleid

Risicomanagement

Voor de komende meerjaars planningperiode heeft het bestuur besloten om budgettair bij de SOGK uit te gaan van een niet-sluitende exploitatie. Indien dit zich ook daadwerkelijk gaat voor doen, kan het tekort voor enig jaar gedekt worden uit de eigen reserves.

Beleggingsbeleid en inzicht in de vermogensrisico's

Effecten

De effectenportefeuilles waarin de vermogens van SOGK, SWRI en STZ zijn belegd worden beheerd door ING Private Banking.

De verschillende effectenportefeuilles worden als één beleggingsportefeuille beheerd. Dit geldt ook voor de bij de verschillende portefeuilles behorende liquiditeiten.

Toerekening van het beleggingsresultaat aan de verschillende stichtingen gebeurt naar rato van de inbrengwaarde van de betreffende portefeuilles.

In januari 2005 is het beleggingsbeleid van de Stichting vastgelegd en wordt sindsdien elk jaar in januari getoetst en waar nodig gradueel bijgesteld.

Doelstelling

Het beleggingsbeleid van de SOGK is erop gericht om de volgende doelstellingen te realiseren:

- de instandhouding van de waarde van de afzonderlijke vermogens van de stichtingen conform de richtlijnen van deze fondsen dan wel hun oprichters;
- voldoen aan de voorwaarden van het CBF-keurmerk;
- inhoud geven aan een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid waarbij bewust rekening wordt gehouden met financiële, sociale, governance en milieu-overwegingen. Met name worden uitgesloten beleggingen in de porno- en wapenindustrie alsmede industrieën die gebruik maken van kinderarbeid.

Rapportage

De vermogensbeheerder rapporteert op kwartaalbasis aan de beleggingscommissie. Driemaal per jaar, in februari, mei en oktober licht de beheerder de "performance" van de portefeuille mondeling toe in het licht van de ontwikkelingen op de financiële markten.

De performance van de obligaties wordt vergeleken met de performance van de Barclays Euro Government Bond Index. De aandelen-performance wordt vergeleken met de Eurostoxx 50-ontwikkeling.

Gezien de verschillen tussen onze portefeuille en de samenstelling van de benchmarks, wordt hiermee niet de performance van de vermogensbeheerder getoetst, maar de beleidskeuzes die door de beleggingscommissie zijn voorgesteld.

Onroerend goed

De beleggingen in onroerend goed betreffen een vanuit nalatenschap verkregen woning en de pastorieën te Middelstum en Onderdendam, verkregen als deel van de overnamesom.

De objecten worden als beleggingsobject aangehouden en tegen marktconforme condities verhuurd.

7 Jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31-12-2016 en 31-12-2015 (na bestemming exploitatiesaldo)

	31-12-2016	31-12-2015
Activa		
Materiele vaste activa		
Gebouwen	95	93
Renovatie Remonstrantse kerk	1.550.449	1.659.936
Upgrading/uitbreiding Der Aa-kerk	98.457	110.360
Noordaanbouw Der Aa-kerk	27.732	29.525
Inventaris kerkgebouwen (inclusief kunstwerken)	p.m.	p.m.
Bedrijfsmiddelen	101.172	113.866
	-----	-----
	1.777.905	1.913.779
Beleggingen		
Deposito's	891.167	891.167
Effecten	16.366.893	15.504.147
Onroerend goed	524.992	527.523
	-----	-----
	17.783.052	16.922.837
Voorraden	5.011	8.734
Vorderingen		
- Debiteuren	111.724	201.517
- Omzetbelasting	3.361	51.029
- Overige vorderingen	710.170	536.421
- Overlopende activa	157.892	0
	-----	-----
	983.148	788.967
Liquide middelen	2.991.383	2.627.657
Onderhanden projecten	181.677	883.206
	-----	-----
	23.722.176	23.145.180
	=====	=====

	31-12-2016		31-12-2015
Passiva			
Reserves en fondsen			
Continuïteitsreserve per 1 januari	690.254		690.254
Toevoeging continuïteitsreserve	-578.241		-602.863
Ottrekking continuïteitsreserve	578.241		602.863
	-----		-----
Saldo continuïteitsreserve per 31 december	690.254		690.254
Reserve als bron van inkomsten per 1 januari	12.596.749		13.199.612
Mutatie reserve als bron van inkomsten	578.241		-602.863
	-----		-----
Saldo reserve als bron van inkomsten per 31 december	13.174.990		12.596.749
Vrij besteedbaar t.b.v. activa bedrijfsmiddelen	1.225.140		1.312.649
Reserve waardeverschillen effecten	1.252.400		1.750.996
Bestemmingsreserves door bestuur bepaald	5.095.406		4.604.009
	-----		-----
Saldo per 31 december	21.438.190		20.954.658
Bestemmingsfondsen door derden bepaald	1.650.439		1.715.882
Langlopende schulden			
Direct dienstbaar aan de doelstelling			
Hypotheek	75.813		95.147
Lening Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	0		19.807
	-----		-----
	75.813		114.955
Kortlopende schulden			
- Crediteuren	457.951		210.638
- Overlopende passiva	5.005		128.218
- Overlopende passiva geconsolideerd	94.779		20.830
	-----		-----
	557.735		359.686
	-----		-----
	23.722.176		23.145.180
	=====		=====

Geconsolideerde Staat van baten en lasten 2016

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015	Begroting 2017
Baten				
BATEN UIT EIGEN FONDSENWERVING				
Bijdragen van donateurs	100.000	140.286	146.135	120.000
Nalatenschappen	50.000	845.385	266.016	50.000
Giften	55.500	241.066	459.923	67.500
Baten winkel	20.000	14.585	14.027	20.000
	-----	-----	-----	-----
Totaal baten uit eigen fondsenwerving	225.500	1.241.322	886.101	257.500
BATEN TIJDSCHRIFT	85.000	78.062	76.577	85.000
INKOMSTEN UIT EIGEN OBJECTEN	500.250	537.800	558.218	528.200
BIJDRAGEN PARTICULIERE FONDSSEN	605.153	476.561	510.694	806.500
OVERHEIDSSUBSIDIES	958.088	868.337	603.002	1.538.900
BATEN BELEGGINGEN	1.034.000	1.312.976	905.992	1.034.000
DIVERSE BATEN	846.600	904.244	1.620.020	783.600
	-----	-----	-----	-----
Totaal baten	4.254.591	5.419.303	5.160.604	5.033.700

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015	Begroting 2017
Lasten				
<i>BESTEED AAN DE DOELSTELLINGEN</i>				
INSTANDHOUDING	3.180.383	2.991.590	3.353.097	3.773.285
PROMOTIE	813.555	785.968	843.675	934.786
Totaal besteed aan de doelstellingen	3.993.938	3.777.558	4.196.771	4.708.071
<i>KOSTEN WERVING BATEN</i>				
KOSTEN EIGEN FONDSENWERVING	90.224	120.286	147.376	101.367
KOSTEN TIJDSCHRIFT	93.301	82.551	86.252	93.740
KOSTEN BELEGGINGEN	58.000	58.659	55.523	58.000
Totaal kosten werving baten	241.525	261.495	289.151	253.107
<i>BEHEER EN ADMINISTRATIE</i>				
KOSTEN BEHEER EN ADMINISTRATIE	253.404	260.632	367.529	259.470
Totaal lasten	4.488.867	4.299.685	4.853.451	5.220.648
Saldo baten en lasten uit exploitatie	-234.276	1.119.618	307.153	-186.948
MUTATIE ONDERHANDEN PROJECTEN	0	-701.529	379.430	0
Saldo van baten en lasten	-234.276	418.089	686.583	-186.948
Mutatie bestemmingsfondsen door derden bepaald	-6.050	65.444	-295.150	-6.050
Mutatie bestemmingsreserves door bestuur bepaald	-298.582	-491.397	-1.058.348	-412.490
Mutatie reserve waardeverschillen	0	498.596	-23.458	0
Mutatie vrij besteedbaar	0	87.510	87.510	0
Mutatie reserve als bron van inkomsten	538.908	-578.241	602.863	605.488
	234.276	-418.089	-686.583	186.948

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Doelstelling (artikel 1 en 2 van de statuten)

De Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK) is gevestigd in Groningen.

De Stichting stelt zich ten doel het instandhouden van historische kerkgebouwen in de provincie Groningen en het bevorderen van belangstelling ervoor. De Stichting tracht haar doel te verwezenlijken door:

- a) het verwerven, bewaren, restaureren, beheren en ter bezichtiging stellen van monumentale kerken en hun bijgebouwen en terreinen in de ruimste zin;
- b) het streven naar een gebruik van de gebouwen en de terreinen zoveel mogelijk in overeenstemming met hun aard;
- c) het nemen van initiatieven op het gebied van adviezen, voorlichting, publicatie en het leggen van contact met bezitters van bouwwerken en terreinen zoals in sub a bedoeld;
- d) alle andere middelen, welke tot bevordering van dat doel leiden.

Consolidatie

De jaarrekening bestaat uit:

- geconsolideerde balans per ultimo boekjaar, met de vergelijkende cijfers van het vorig verslagjaar;
- geconsolideerde Staat van baten en lasten over het boekjaar, met vergelijkende cijfers van het vorig verslagjaar;
- toelichting op de balans en de staat van baten en lasten;
- enkelvoudige balansen per ultimo boekjaar;
- enkelvoudige Staten van baten en lasten over het boekjaar;
- overige gegevens.

De geconsolideerde cijfers betreft de Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK) en de aan haar gelieerde stichtingen, zijnde de Stichting Der Aa-kerk Groningen (SDAK), de Stichting Tempel-Zwartsenberg Fonds (STZ), de Stichting Willemsen-Ritzema van Ikema (SWRI), de Stichting Dr. P.H. Wijkfonds (SWF), de Stichting Van Tuikwerd Fonds (SVTF), de Stichting Het Groninger Klokkens Orgelfonds (SKOF), de Stichting Johannes Borchardt (SJB), de Stichting Ausema-de Jong Fonds (SADJF) en de Stichting Terug naar het begin.

In de cijfers van SDAK is Bijzondere Locaties Groningen B.V. (BLG) geconsolideerd.

Alle bovengenoemde deelnemingen zijn voor 100% eigendom van SOGK.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen de stichtingen worden voor zover van toepassing geëlimineerd.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslagperiode van een jaar. Het boekjaar valt samen met het kalenderjaar.

Transacties in vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen de geldende wisselkoers per transactiedatum.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Financiële instrumenten

De stichting maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de stichting blootstellen aan renterisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's. Deze betreffen financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen.

De stichting handelt niet in financiële derivaten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

De geconsolideerde jaarrekening van de Stichting Oude Groninger Kerken is opgemaakt conform de Richtlijn Verslaggeving 650 Fondsenwervende Instellingen en de Richtlijnen van het CBF.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd volgens het kostprijsmodel.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

ACTIVA

Materiele vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname.

De aangewende investeringssubsidies worden zichtbaar in mindering gebracht op de boekwaarde van de materiële vaste activa (verbouwingen en restauraties). Kosten voor periodiek onderhoud worden ten laste gebracht van het resultaat op het moment dat deze zich voordoen.

Gebouwen

De eigendommen van de stichting worden, gezien het bijzondere karakter van deze activa, gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, een symbolisch bedrag, voor zover het gebouwen betreft.

Hierover wordt niet afgeschreven.

Restauratie Remonstrantse Kerk

Deze post betreft de uitgaven voor de restauratie van en de aanpassingen aan gebouw en interieur.

Deze uitgaven worden in 25 jaar lineair afgeschreven.

Upgrading/uitbreiding Der Aa-kerk en Noordaanbouw Der Aa-kerk

Deze post betreft de uitgaven voor diverse aanpassingen. Deze uitgaven worden in 10 jaar lineair afgeschreven.

Inventaris kerkgebouwen (inclusief kunstwerken)

Tot de inventaris van de kerkgebouwen behoort naast meubilair vaak ook o.a. zilverwerk en bijbelboeken.

Gezien de aard hiervan is een en ander pro memorie opgenomen, aangezien de verkrijgingsprijs nihil is.

Bedrijfsmiddelen in dienst van de bedrijfsuitoefening

Deze post betreft kantoorinventaris.

Deze wordt gewaardeerd tegen aanschaffingskosten onder aftrek van jaarlijkse lineaire afschrijvingen op basis van een vast afschrijvingspercentage dat per post uiteenloopt van 10% tot 33,3%.

Beleggingen

Er wordt uitsluitend belegd in ter beurze genoteerde aandelen waarbij gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen direct in de Staat van baten en lasten worden verantwoord.

Aandelen en obligaties zijn gewaardeerd tegen marktwaarde gebaseerd op de beurskoers per balansdatum.

Gebouwen worden opgenomen voor verkrijgingswaarde. De renovatie van het als beleggingsobject aangehouden appartement wordt in 10 jaar afgeschreven.

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraad verkoopartikelen

De voorraad wordt gewaardeerd tegen kostprijs onder aftrek van een eventuele voorziening voor incurantheid.

Vorderingen op korte termijn en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde, verminderd met de vermoedelijk oninbare bedragen.

Nalatenschappen worden opgenomen zodra de omvang bekend is.

Tenzij anders vermeld hebben de vorderingen een looptijd van korter dan een jaar.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen die niet ter directe beschikking staan worden verwerkt onder de vorderingen.

Liquide middelen die gedurende langer dan 12 maanden niet ter directe beschikking staan van de stichting worden verwerkt onder de financiële vaste activa.

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Onderhanden projecten

Jaaroverschrijdende activiteiten worden administratief-technisch projectmatig behandeld.

De in een verslagjaar ontvangen baten en alle verrichte bestedingen worden in de Staat van Baten en Lasten verantwoord.

Vervolgens worden deze baten en lasten overgeheveld naar de balanspost Onderhanden Projecten.

Tevens wordt in de balanspost meegenomen het deel van de organisatiekosten van de Stichting dat vanwege de richtlijn van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg aan restauratieprojecten mag worden toegerekend.

Een en ander betekent dat indien een project na administratief-financiële afwikkeling een saldo vertoont, dit saldo een direct effect heeft op het exploitatiesaldo van het betreffende jaar.

Op het niveau van individuele projecten wordt ervoor gewaakt dat de cumulatieve bestedingen in een juiste verhouding staan tot de verrichte werkzaamheden, en overeenstemmen met de begroting.

Afhankelijk van de aard van het saldo Onderhanden Projecten wordt deze post opgenomen aan de actief- of de passiefzijde van de balans.

PASSIVA

RESERVES EN FONDSEN

Algemeen

Ons beleid is erop gericht om het vermogen te besteden in overeenstemming met de bestemming die die daaraan is gegeven bij het ontstaan van de baten.

Reeds bij ontvangst van giften, donaties, schenkingen en overige baten wordt rekening gehouden met een eventuele bepaling van de bestemming aan specifieke projecten (bestemmingsreserve).

Continuïteitsreserve

Voor de bepaling van de hoogte van de continuïteitsreserve richten wij ons naar de richtlijn van de Vereniging voor Fondsenwervende Instellingen (VFI). De richtlijn staat een maximale reservering van 1,5 keer de kosten van de werkorganisatie toe.

De kosten van de werkorganisatie bestaan uit: kosten eigen personeel, huisvestingskosten, bureaukosten t.b.v. de eigen organisatie, bestuurskosten, kosten voor

fondsenwerving, vaste kosten t.b.v. exploitatie eigen objecten. De totale kosten bedragen ongeveer € 690.000 voor een jaar.

De continuïteitsreserve wordt aangehouden bij SOGK.

Reserve als bron van inkomsten

Voor zover het vrij besteedbaar vermogen niet bestaat uit de eerder in deze Toelichting beschreven reserves, vormt dit vermogen de tegenhanger van het deel van de beleggingen dat niet geoormerkt is vanwege een van deze reserves, dan wel vanwege de Bestemmingsreserves door derden bepaald.

Deze beleggingen worden duurzaam aangehouden ten einde hieruit structureel inkomsten te verwerven ten behoeve van met name de instandhoudingdoelstelling van de SOGK. Het betreffende deel van het vermogen wordt aangeduid als Reserve als bron van inkomsten. Het grootste deel van het vrij besteedbaar vermogen van SOGK en het gehele vrij besteedbare vermogen van STZ, SWRI, SWF, SKOF, SADJF en SVTF behoort tot deze reserve.

Reserve Vrij besteedbaar ten behoeve van activa bedrijfsmiddelen

Ten behoeve van de restauratie en de benodigde aanpassingen aan de Remonstrantse Kerk is geput uit de Reserve als bron van inkomsten van STZ. Het betreffende bedrag is vervolgens verantwoord onder de Reserve Vrij besteedbaar t.b.v. activa bedrijfsmiddelen.

Dit bedrag vormt derhalve de tegenhanger van een deel van de post Materiële vaste activa.

- Direct dienstbaar aan de doelstelling op de balans.

De onder deze post opgenomen uitgaven voor de restauratie van en de aanpassingen aan de Remonstrantse Kerk worden over een periode van 25 jaar afgeschreven.

Reserve waardeverschillen effecten

Deze reserve bestaat uit het positieve verschil in waarde tussen de aanschafwaarde en de waarde ultimo verslagjaar van de aandelen die als belegging worden aangehouden.

De reserve wordt opgevoerd indien deze waarde hoger is dan de aanschafwaarde van het totaal.

Bestemmingsreserves door het bestuur bepaald

Deze bestemde reserves zijn opgebouwd uit:

- ten behoeve van restauraties en onderhoud van specifieke objecten uit nalatenschappen en schenkingen verkregen middelen;
- bij overname van objecten ontvangen overdrachtsommen, bestemd voor het betreffende object;

- ten behoeve van restauratie en onderhoud van inventaris uit giften en nalatenschappen verkregen middelen. Bij inventaris gaat het om specifieke objecten, waaronder orgels, luidklokken, uurwerken, banken, bijbels, zilverwerk etc.;
- uit een gift verkregen middelen ten behoeve van de promotieactiviteit erfgoededucatie.

Aan de besteding van deze gelden is geen tijdsduur gekoppeld.

Bestemmingsfondsen door derden bepaald

Dit betreft door derden verstrekte middelen waarvan de bestemming door de verstrekker van de middelen dwingend is aangegeven.

LANGLOPENDE SCHULDEN

Schulden met een resterende looptijd van meer dan één jaar worden aangeduid als langlopend. De langlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

KORTLOPENDE SCHULDEN

De kortlopende schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde en tenzij anders vermeld hebben ze een looptijd korter dan een jaar.

Grondslagen voor de resultatenbepaling

Algemeen

Baten worden verantwoord in het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor giften en nalatenschappen betekent dit dat ze in aanmerking worden genomen in het jaar waarin ze worden ontvangen i.c. de aard en omvang duidelijk zijn. Bestedingen worden verantwoord in het jaar waarin de verplichting wordt aangegaan. Subsidies en particuliere bijdragen worden in het jaar van afrekening verantwoord.

Pensioenen

SOGK heeft voor haar werknemers een pensioenregeling getroffen die kwalificeert als een toegezegde-bijdrage-regeling. Dit betekent dat de over het boekjaar verschuldigde premies als kosten worden verantwoord. Factoren als loonontwikkeling, prijsindexatie en beleggingsrendement op het fondsvermogen zullen mogelijk leiden tot toekomstige aanpassingen in de jaarlijkse bijdragen aan het pensioenfonds.

De hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een

pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon, berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij SOGK.

De verplichtingen, welke voortvloeien uit deze rechten, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties. De SOGK betaalt hiervoor premies waarvan 2/3 deel door de werkgever wordt betaald en 1/3 deel door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds dit toelaat.

Naar de stand van ultimo boekjaar is de dekkingsgraad van het pensioenfonds 109,5% (2015: 109%). (bron: website www.spw.nl).

Giften

Giften worden gewaardeerd tegen de reële waarde (voor zover bepaalbaar) in de staat van baten en lasten.

Winkel

In de winkel zijn artikelen te koop die rechtstreeks te maken hebben met de doelstellingen waar de organisatie voor staat. Voor de verkoop wordt gebruik gemaakt van o.a. onze website, stands bij activiteiten en de winkel aan huis.

Uitvoeringskosten eigen organisatie

Beheer en administratie

De kosten beheer en administratie worden gevormd door de kosten die de organisatie maakt in het kader van de (interne) beheersing en administratievoering en welke niet kunnen worden toegerekend aan de doelstelling of de werving van baten.

Aangezien de organisatie zowel fondsen werft als zelf besteed is er geen onderscheid te maken ten aanzien van kosten beheer en administratie. De organisatie werkt met een uitgebreid urenregistratiesysteem, waarin alle uren worden toegeschreven aan de diverse bestedingsactiviteiten.

Dit betreft enkel bestedingsactiviteiten in het kader van de doelstellingen.

Algemeen

De toerekening van de uitvoeringskosten eigen organisatie aan de doelstellingen geschiedt op bedrijfseconomische basis, waarbij rekening wordt gehouden met de besteding van tijd en middelen aan de onderdelen.

Salarissen en sociale lasten

Het grootste deel van het personeel wordt via de Stichting

ting Federatie Monumenten Organisaties Groningen (SFMOG) bij de SOGK gedetacheerd. De kosten worden marktconform aangerekend. De SOGK heeft zelf project-medewerkers in dienst. De overige personeelskosten betreffen uitzendkrachten, oproepkrachten en stagiaires. De SFMOG valt onder de CAO Woondiensten.

Fondsenwerving

In 2016 is het verhoudingspercentage van kosten ten opzichte van baten eigen fondsenwerving 10 %.

Voor het komende begrotingsjaar staat een percentage van 39%. Er wordt altijd zo behoudend mogelijk begroot ten aanzien van de verwachte opbrengsten, terwijl de kosten volledig worden meegenomen. In deze opbrengsten zijn niet meegenomen de bijdragen van fondsen ten behoeve van bestedingen in het kader van de doelstellingen, bv. restauratieprojecten.

Geldstromen

Als geldstromen zijn in hoofdzaak te onderscheiden de directe baten en bestedingen vanuit de restauratieprojecten, verkregen fondsen en de bestedingen ten behoeve van de instandhoudingactiviteiten. Daarnaast zijn te onderscheiden de bestedingen voor promotionele activiteiten, beleggingsopbrengsten en de baten en lasten vanuit de exploitatie van de objecten.

Bestedingspercentage middelen

De uitgaven aan de doelstellingen worden gerelateerd aan de totale baten (zie kengetallen).

Beheer en administratie

De kosten voor beheer en administratie bestaan uit de kosten van de directie en de afdeling administratie, voor zover deze niet direct toegerekend kunnen worden aan de doelstellingen.

Ze worden gerelateerd aan de totale lasten (zie kengetallen).

Realisatie versus begroting

Baten uit eigen fondswerving

De gerealiseerde baten uit eigen fondsenwerving vallen hoger uit dan begroot als gevolg van incidentele baten (nalatenschappen en bestemde giften).

Inkomsten eigen objecten

De gerealiseerde inkomsten uit eigen objecten vallen hoger uit dan begroot. Oorzaak zijn vooral de hogere verhuurbaten en de verkopen met betrekking tot overige activiteiten.

Diverse baten

De diverse baten vallen hoger uit dan begroot als gevolg van de hogere opbrengsten overdrachtssommen en door de hogere baten met betrekking tot de activiteiten.

Bijdragen particuliere fondsen en overheidssubsidies

De realisatie valt lager uit dan begroot als gevolg van lagere uitvoer van subsidiabele instandhoudingsprojecten.

Promotie

De gerealiseerde kosten promotie vallen lager uit dan begroot, door lagere kosten ten aanzien van activiteiten ten behoeve van promotie en educatie.

Kosten Beheer en Administratie

De afwijking in de kosten Beheer en Administratie ontstaat als gevolg van de toerekening aan de doelstellingen.

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2016

Tenzij anders vermeld zijn de activa direct dienstbaar aan de doelstelling

MATERIELE VASTE ACTIVA

Gebouwen

SOGK (zie ook bijlage A)

De SOGK is eind 2016 eigenaar van 85 kerkgebouwen en 2 synagogen inclusief bijbehorende bouwwerken. Daarnaast bestaat haar bezit uit 8 vrijstaande torens, 54 kerkhoven en 5 pastorieën.

SDAK/BLG

De Der Aa-kerk is onbezwaard eigendom van de gelijknamige stichting.

De Remonstrantse kerk te Groningen is in erfpacht bij SDAK. In 2005 is het gehele gebouw gerenoveerd. Daarnaast zijn aanpassingen in en rond het gebouw uitgevoerd ten behoeve van het beoogde gebruik van de kerk. Er is in 2008 nog een aantal uitgaven ten behoeve van verdere aanpassingen gedaan. De kosten van deze renovatie, benevens de aanpassingen ten behoeve van het gebruik, zullen in een periode van 25 jaar afgeschreven worden. De voor deze restauratie verkregen baten van fondsen en particulieren zullen eerst op deze kosten in mindering worden gebracht.

	Aanschaf- waarde	Afschrijving t/m 2015	Afschrijving 2016	Boekwaarde 31-12-2016	
Gebouwen SOGK				94	
Gebouwen SDAK/BLG				1	
Totaal gebouwen					95
Renovatie Remonstrantse kerk (SDAK)	2.737.168	1.077.232	109.487	1.550.449	
Upgrading/voorziening (SDAK)	209.406	99.046	11.903	98.457	
Aanpassing noordaanbouw (SDAK)	44.835	15.310	1.794	27.732	
					1.676.637

Inventaris kerkgebouwen incl. kunstwerken (SOGK)

p.m.

Bedrijfsmiddelen in dienst van de bedrijfsvoering

De bedrijfsmiddelen kennen een afschrijvingsperiode van 3 tot 10 jaar.

Bedrijfsmiddelen SWRI

De SWRI heeft een aantal kunstwerken in haar bezit. Deze zijn ondergebracht bij de Gerrit van Houten Stichting op basis van een bruikleenovereenkomst.

	Aanschaf- waarde	Afschrijving t/m 2015	Afschrijving 2016	Boekwaarde 31-12-2016	
<i>Bedrijfsmiddelen SOGK</i>					
Inventaris t/m 2015	243.338	180.622	5.701	57.015	
Inventaris aanschaf 2016	19.701	0	4.925	14.776	
					71.791
<i>Bedrijfsmiddelen SDAK/BLG</i>					
Inventaris Remonstrantse Kerk	287.200	272.419	13.959	822	
Inventaris Der Aa-kerk	33.604	31.060	1.415	1.129	
Inventaris BLG	109.421	75.596	12.986	20.839	
Inventaris aanschaf 2016	7.610	0	1.019	6.591	
					29.381
Totaal bedrijfsmiddelen					101.172
TOTAAL MATERIELE VASTE ACTIVA					1.777.904

	Waarde 1-1-2016	Toename 2016	Afname 2016	Koerswaarde 31-12-16	Waarde 31-12-16
Beleggingen					
Deposito's					
SOGK	891.167	0	0	0	891.167
Effecten					
<i>Obligaties</i>					
SOGK	529.060	34.781		563.841	563.841
STZ	4.655.074	71.287		4.726.361	4.726.361
SWRI	2.695.117	29.974		2.725.091	2.725.091
SWF	282.184	13.856		296.040	296.040
SVTF	54.335	2.046		56.381	56.381
SKOF	344.195	1.547		345.742	345.742
Totaal obligaties	8.559.965	153.491	0	8.713.456	8.713.456
<i>Aandelen</i>					
SOGK	712.220	89.091		801.311	801.311
STZ	3.612.326	361.557		3.973.883	3.973.883
SWRI	2.091.403	199.830		2.291.233	2.291.233
SWF	218.974	29.934		248.908	248.908
SVTF	42.164	5.241		47.405	47.405
SKOF	267.095	23.602		290.697	290.697
Totaal aandelen	6.944.182	709.255	0	7.653.437	7.653.437
Totaal effecten	15.504.147	862.746	0	16.366.893	16.366.893
Onroerend goed (SOGK)					
Afschrijvingsperiode 10 jaar	Verkrijgings- waarde	WOZ waarde	Afschrijving t/m 2015	Afschrijving 2016	Waarde 31-12-16
Appartement te Utrecht	118.000	147.000	0	0	118.000
Garage te Utrecht	18.000	22.000	0	0	18.000
Renovatie appartement te Utrecht	25.307	nvt	18.984	2.531	3.792
Pastorie te Middelstum	257.000	p.m.	0	0	257.000
Pastorie te Onderdendam	128.200	p.m.	0	0	128.200
Totaal onroerend goed					524.992
TOTAAL BELEGGINGEN					17.783.052

VLOTTENDE ACTIVA

Waarde
31-12-2016

Vorraden

Deze post betreft de voorraad tijdschriften, fietsroutes, cd's en eigen uitgaven van de SOGK.
Deze voorraad staat direct in dienst van de doelstelling.

5.011

Vorderingen

Debiteuren en overige vorderingen SOGK

Debiteuren	68.224	
Overige vorderingen	578.527	
Overlopende activa	183.296	
	830.047	

Debiteuren en overige vorderingen SDAK/BLG **21.458**

Debiteuren en overige vorderingen Fondsen **131.643**

Totaal debiteuren, BTW en overige vorderingen **983.148**

Overlopende activa

Het grootste deel van de overlopende activa betreft de nog te vorderen nalatenschappen.

Liquide middelen

Liquide middelen SOGK

Bij de meeste van onze kerkgebouwen i.c. "eigen objecten" zijn zogeheten "Plaatselijke Commissies" actief, die het dagelijks beheer regelen. Deze plaatselijke commissies werken, evenals de activiteitencommissie, onder verantwoordelijkheid van het bureau van de SOGK i.c. het bestuur.

Het directe beheer over de liquide middelen valt echter rechtstreeks onder deze commissies.

Direct beschikbare middelen

Kas	685	
Banken r.c.	207.540	
Banken kortlopende deposito's	1.086.046	
	1.294.271	

Via commissies

Kas/bank/giro 48 plaatselijke commissies	342.135	
Kas/bank/giro activiteitencommissie	2.370	
	344.505	

1.638.776

Liquide middelen SDAK/BLG **12.326**

Liquide middelen Fondsen **1.340.280**

Totaal liquide middelen **2.991.383**

Onderhanden projecten SOGK

De financiering van de nog lopende projecten is gewaarborgd.

	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
	1-1-2016	2016	2016	31-12-2016
Kerk Klein Wetsinge	377.394		-377.394	0
Kerk Garmerwolde	43.361		-43.361	0
Orgel Garmerwolde	0	70.040	-47.807	22.233
Kerk Eenrum	104.595		-32.548	72.047
Orgel Pieterburen	-10.000			-10.000
Orgel Tinallinge	8.345		-8.345	0
Synagoge Appingedam	67.042	51.108	-118.150	0
Kerkhof Den Andel	-9.000	9.000		0
Kerkhof Wittewierum	18.790		-18.790	0
Interieur Oosterwijtwerd	282.642	24.209	-306.851	0
Kerk Obergum	-11.450	6.050		-5.400
Molukse kerk Appingedam	-23.640			-23.640
Kerk Termunten	0	5.657		5.657
Rabinaatswoning Appingedam	95.375		-95.375	0
Aardbevingsherstel Oosterwijtwerd	-64.278	64.278		0
Kerkhof Toornwerd	9.961		-9.961	0
Kerk Overschild	6.407	21.597		28.004
Feest! Garmerwolde	15.754	87.091	-17.500	85.345
Diverse restauratieprojecten	-28.092	28.092	7.431	7.431
Totaal onderhanden projecten SOGK	883.206	367.122	-1.068.651	181.677
Onderhanden projecten SDAK/BLG	0	0	0	0
Totaal onderhanden projecten	883.206			181.677

	Saldo	Mutatie	Saldo
	1-1-2016	2016	31-12-2016
Continuïteitsreserve			
SOGK	690.000	0	690.000
SDAK/BLG	254	0	254
Totaal continuïteitsreserve	690.254	0	690.254

Reserve als bron van inkomsten

SOGK	364.961	37.412	402.373
STZ	7.441.203	313.638	7.754.841
SWRI	3.628.360	180.816	3.809.176
SWF	387.428	19.660	407.088
SVTF	49.634	3.759	53.393
SKOF	443.078	22.956	466.034
SJB	-574	0	-574
SADJF	282.659	0	282.659
Totaal reserve als bron van inkomsten	12.596.749	578.241	13.174.990

Vrij besteedbaar t.b.v. activa bedrijfsmiddelen

De bijdragen van de Stichting Tempel-Zwartsenbergfonds in de renovatie van en aanpassingen aan de Remonstrantse Kerk zijn hier verantwoord. Dit vermogen zal in 25 jaar vrijvallen ten behoeve van de dekking van de jaarlijkse afschrijvingen.

Het betreft geen verplichting en het bestuur heeft deze beperking aangebracht.

	Saldo 1-1-2016	Toevoeging 2016	Onttrekking 2016	Saldo 31-12-2016
SDAK/BLG	1.312.650		-87.510	1.225.140
Totaal vrij besteedbaar t.b.v. activa bedrijfsmiddelen	1.312.650		-87.510	1.225.140
Reserve waardeverschillen				
SOGK	108.223		-27.181	81.042
STZ	952.225		-272.897	679.328
SWRI	551.303		-159.621	391.682
SWF	57.722		-15.172	42.550
SVTF	11.115		-3.011	8.104
SKOF	70.407		-20.713	49.694
Totaal reserve waardeverschillen	1.750.996	0	-498.596	1.252.400
Bestemmingsreserves (Zie Bijlage B)				
Bestemde reserves voor objecten	4.519.800	339.132		4.858.932
Bestemde reserve voor inventaris	15.846	0	0	15.846
Bestemde reserve voor erfgoededucatie	21.370	0	0	21.370
Bestemde reserve kerkhoven	46.993	2.265	0	49.258
Bestemde reserve Jubileum 2019	0	150.000	0	150.000
Totaal bestemmingsreserves	4.604.009	491.397	0	5.095.406
VASTGELEGD VERMOGEN				
Bestemmingsfondsen door derden bepaald				
M.V.A. Dierckxfonds (SOGK)	884.153	0	0	884.153
Thesingefonds (SOGK)	36.758	0	0	36.758
Peter Breukinks Noodfonds (SOGK)	273.892	0	12.997	260.895
Herstelfonds getroffen kerken	139.408	0	73.497	65.911
Swarts-Jansema Fonds	90.000	0	4.620	85.380
Hoeksema Du Pui Fonds (SOGK)	291.671	25.671	0	317.342
Totaal bestemmingsreserves door derden bepaald	1.715.882	25.671	91.114	1.650.439

Ad. M.V.A. Dierckxfonds

De volgende voorwaarden zijn aan deze gift verbonden:

1. Het kapitaal wordt vastgezet op een depositorekening, waarvan de termijn wordt bepaald door het bestuur.
2. De revenuen van het kapitaal worden in eerste instantie gebruikt voor de restauratie van in oorsprong romaanse kerken.
3. Elk jaar worden een concert en een lezing georganiseerd. Hier wordt jaarlijks € 2.268 aan besteed.

Ad. Thesingefonds

Een proportioneel deel van de revenuen uit de beleggingen wordt aangewend ten behoeve van het kerkgebouw en het kerkhof te Thesinge.

Ad. Peter Breukinks Noodfonds

Dit betreft bestemde bijdragen voor doelen en projecten van de stichting waarvoor geen andere financiële bronnen aan te boren zijn.

Ad. Herstelfonds getroffen kerken

Dit betreft een fonds voor renovatie en restauratie van kerken in het aardbevingsgebied na schadeherstel.

Ad. Swarts-Jansema Fonds

Dit betreft een nalatenschap waarvan de revenuen ten gunste vallen aan cultuur-historische objecten in de gemeente Hoogezand-Sappemeer waaronder de Damkerk en de historische begraafplaats van Hoogezand.

Ad. Hoeksema- Du Pui Fonds

Dit betreft een bestemde gift waarvan de opbrengsten uitsluitend worden toegewezen aan de instandhouding en het beheer van kerk en kerkhof te Godlinze. Aan deze gift is het recht van vruchtgebruik verbonden.

VREEMD VERMOGEN

	Rente%	Saldo 1-1-2016	Aflossing 2016	Saldo 31-12-2016
Langlopende schulden				
Direct dienstbaar aan de doelstelling				
Hypotheek (SDAK)	1,50%	95.147	19.334	75.813
Lening Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SDAK)	2,00%	19.807	19.807	0
Totaal langlopende schulden		114.954	39.141	75.813

De aflossingsverplichting voor komend boekjaar bedraagt € 19.335

Het deel dat langer dan 5 jaar uitstaat per ultimo boekjaar bedraagt € 0.

Kortlopende schulden

	SOGK 31-12-2016	SDAK/BLG 31-12-2016	Fondsen 31-12-2016	Totaal 31-12-2016
- Crediteuren	409.695	22.406	25.850	457.951
- Overlopende passiva	-2.560	7.565	0	5.005
- Overlopende passiva geconsolideerd	94.779	0	0	94.779
Totaal kortlopende schulden				557.735

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Er zijn geen verplichtingen aangegaan die gevolgen hebben voor de exploitatie en de balanspositie van de SOGK.

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

INKOMSTEN UIT EIGEN OBJECTEN	SOGK	SDAK/BLG	Fondsen	Totaal 2016	Begroting 2016
Verhuurbaten (gebouwen en voorzieningen)	132.183	166.812	0	298.995	301.000
Bijdragen energie	5.903	1.667	0	7.570	16.500
Verkopen en overige activiteiten	38.257	0	0	38.257	0
Rente	742	0	0	742	1.500
Klokluiden	2.237	0	0	2.237	1.750
Catering	0	65.413	0	65.413	97.000
Overige baten	29.030	95.557	0	124.587	82.500
	-----	-----	-----	-----	-----
	208.352	329.448	0	537.800	500.250

OVERHEIDSSUBSIDIES

Projecten	211.086	0	0	211.086	
Onderhoud	543.569	0	0	543.569	
Personeel	10.499	0	0	10.499	
Beheerssubsidies inclusief projectontwikkeling	103.183	0	0	103.183	
	-----	-----	-----	-----	-----
	868.337	0	0	868.337	958.088

De verantwoorde subsidies zijn besteed overeenkomstig het doel waarvoor ze verstrekt zijn.

In de overheidssubsidies is een subsidie van de Provincie Groningen opgenomen welke is toegekend voor de periode 2013 t/m 2016. In het boekjaar bedraagt deze € 76.200 op basis van gemaakte prestatieafspraken.

	SOGK	SDAK/BLG	Fondsen	Totaal 2016	Begroting 2016
BATEN BELEGGINGEN					
Rente op deposito's	17.601	0	4.598	22.199	
Rente op obligaties	13.856	0	200.270	214.126	
Dividend	13.927	0	201.294	215.221	
Koersverschillen aandelen	60.388	0	503.292	563.680	
Koersverschillen obligaties	18.846	0	272.400	291.246	
Correctie voorgaande jaren	0	0	-308	-308	
Appartement	6.812	0	0	6.812	
	-----	-----	-----	-----	-----
	131.430	0	1.181.546	1.312.976	1.034.000

DIVERSE BATEN

Excursies/overige activiteiten	20.278	0	0	20.278	20.000
Overdrachtsommen	536.975	0	0	536.975	500.000
Dienstverlening aan derden	179.971	0	0	179.971	220.000
Beklemrechten	2	0	0	2	100
Festival Terug naar het Begin	153.937	0	0	153.937	0
Projecten Erfgoededucatie	6.025	0	0	6.025	-
Bijdragen restauratie- en overige projecten	0	0	0	0	88.500
Overige	10.056	-3.000	0	7.056	18.000
	-----	-----	-----	-----	-----
	907.244	-3.000	0	904.244	846.600

BESTEED AAN DE DOELSTELLINGEN	SOGK	SDAK/BLG	Fondsen	Totaal 2016	Begroting 2016
INSTANDHOUDING					
Instandhouding gebouwen	1.060.542	24.935	360.000	1.445.476	1.869.793
Instandhouding orgels/luidklokken/uurwerken	149.844	12.756	0	162.600	17.500
Instandhouding terreinen	91.250	0	0	91.250	60.000
Exploitatie eigen objecten	287.600	645.106	0	932.706	634.775
Uitvoeringskosten eigen organisatie	359.557	0	0	359.557	598.315
Totaal Instandhouding	1.948.793	682.796	360.000	2.991.590	3.180.383
PROMOTIE					
Activiteiten inzake promotie en educatie	114.679	0	40.016	154.695	111.000
Festival Terug naar het begin	133.998	0	0	133.998	0
Meerjarenproject Het Verhaal van Groningen	2.500	0	0	2.500	2.500
Website en digitalisering	23.299	0	0	23.299	15.000
Erfgoededucatie/diverse projecten	0	0	0	0	195.000
Administratieve dienstverlening derden	158.196	0	0	158.196	186.111
Uitvoeringskosten eigen organisatie	313.280	0	0	313.280	303.944
Totaal Promotie	745.952	0	40.016	785.968	813.555
KOSTEN EIGEN FONDSWerving					
T.b.v. donateurs					
Directe verwervingskosten	0	0	0	0	25.000
Bankkosten, accepten, etc.	0	0	6.253	6.253	0
Wervingsacties	50.143	0	0	50.143	0
Kosten nalatenschappen	1.349	0	0	1.349	5.000
Kosten winkel	12.660	0	0	12.660	12.500
	64.152	0	6.253	70.405	42.500
Uitvoeringskosten eigen org. fondsenwerving	41.928	0	0	41.928	19.568
Uitvoeringskosten eigen organisatie winkel	7.953	0	0	7.953	28.156
Totaal Kosten eigen fondsenwerving	114.033	0	6.253	120.286	90.224
KOSTEN BELEGGINGEN					
Kosten effecten	12.317	0	46.342	58.659	58.000

Uitvoeringskosten eigen organisatie SOGK	2016	2015
Personeelskosten		
<i>Personeel in dienst</i>		
Salarissen	735.638	688.962
Sociale lasten	116.043	104.310
Pensioenpremie	95.392	109.088
Verzekering	25.979	21.398
Uitkering verzekering	-14.731	-13.071
Overig	67.338	55.416
	-----	-----
	1.025.659	966.103
<i>Personeelskosten via derden</i>	52.741	27.280
	-----	-----
	1.078.400	993.383
<i>Aantal fte per ultimo boekjaar</i>	12,36	11,08
Bestuurskosten		
Bestuurs- en vergaderkosten	5.380	6.832
Representatie	2.633	2.671
	-----	-----
	8.013	9.503
Huisvestingskosten		
Schoonmaakkosten	6.488	6.234
Overig	15.320	10.226
	-----	-----
	21.808	16.460
Organisatiekosten		
Telefoon	3.084	3.684
Kantoorbenodigdheden	30.021	41.051
Porti	11.149	16.691
Automatisering	56.826	96.450
Accountantskosten	16.499	32.138
Afschrijvingen	10.626	23.345
Bibliotheek en documentatiecentrum	2.267	3.952
Overig	34.804	37.157
	-----	-----
	165.276	254.468
Totaal uitvoeringskosten eigen organisatie SOGK	1.273.497	1.273.813

Bezoldiging directie

Het salaris van de directeur de heer P.G.J. Breukink wordt bepaald aan de hand van het handboek functiewaardering van de CAO Woondiensten. De kosten van het salaris in 2016 bedroegen € 145.590 en bleven daarmee binnen de WNT-norm. Hij heeft geen gratificaties of extra vergoedingen ontvangen. De werktijd van het dienstverband voor onbepaald tijd bedraagt 36 uur per week, zijnde 1 fte.

Bezoldiging

Bruto loon	108.907	
vakantiegeld	8.229	

totaal jaarinkomen		117.136
SV lasten	9.745	
belastbare vergoedingen	0	
betaalbaar op termijn (pensioenen)	19.069	

totaal overige lasten en vergoedingen		28.814

Totaal bezoldiging 2016		145.950
Totaal bezoldiging vorig boekjaar		145.266

Bezoldiging bestuursleden

De leden van het bestuur, de Raad van Advies van de Stichting Oude Groninger Kerken en de leden van de Raad van Commissarissen van BLG, volgens bijlage C, ontvangen geen bezoldiging voor hun werkzaamheden.

Er zijn geen leningen, voorschotten en garanties verstrekt aan bestuurders of rechtspersonen die in de consolidatie zijn betrokken.

Specificatie en verdeling van kosten naar bestemming

	Doelstelling		Werving baten	Beheer en administratie	Totaal 2016	Totaal 2015
	Instandhouding	Promotie				
Personeelskosten	527.174	297.020	35.228	218.978	1.078.400	993.383
Bestuurskosten	3.706	2.320	275	1.711	8.012	9.503
Huisvestingskosten	10.088	6.316	749	4.656	21.809	16.460
Organisatiekosten	76.451	47.862	5.677	35.287	165.277	254.467
Totaal	617.418	353.518	41.929	260.632	1.273.497	1.273.813

Verdeling uitvoeringskosten eigen organisatie SOGK

Aan de hand van de urenregistratie worden de uitvoeringskosten verdeeld over de bedrijfsonderdelen, -activiteiten.

	Personeels-	Bestuurs-Huisvestings-Organisatie-			Totaal	Totaal
	kosten	kosten	kosten	kosten	2016	2015
Fondsenwerving	35.228	275	749	5.677	41.929	19.968
Tijdschrift	6.443	50	137	1.038	7.668	3.913
Winkel	6.682	52	142	1.077	7.953	2.210
Instandhouding	367.622	2.872	7.817	59.239	437.550	412.519
Promotie	297.020	2.320	6.316	47.862	353.518	302.613
Festival Terug naar het begin	5.093	40	108	821	6.062	4.273
Project erfgoededucatie	-	-	-	-	0	13.853
Dienstverlening aan derden	141.334	692	1.884	14.276	158.186	146.937
Beheer en administratie	218.978	1.711	4.656	35.287	260.632	367.527
Totaal uitvoeringskosten eigen organisatie	1.078.400	8.012	21.809	165.277	1.273.497	1.273.813

Kengetallen

(in aantallen)

	SOGK enkelvoudig				SDAK/BLG
	2013	2014	2015	2016	2016
Donateurs	5.932	5.899	5.909	5.933	0

Objecten

Kerken	69	77	83	85	1
Synagogen	2	2	2	2	0
Torens	5	7	8	8	0
Kerkhoven	40	48	52	54	0
Pastorieën	3	4	5	5	0

Werknemers

Aantal personen	14	15	16	16	6
Aantal in fulltime functies(36-uur)	10,31	10,97	11,08	12,36	4,47

(in euro's)

Donaties	95.764	131.971	146.135	140.286	
Tijdschrift	76.636	75.575	76.577	78.062	
Besteding aan de doelstellingen	66,78%	74,27%	81,32%	69,71%	
Kosten eigen fondsenwerving	9,07%	13,85%	16,63%	9,69%	
Kosten beheer en administratie	6,40%	6,79%	7,57%	6,06%	

Enkelvoudige Balans per 31-12-2016 en 31-12-2015

(na bestemming exploitatiesaldo)

ACTIVA	31-12-2016				31-12-2015
	S.O.G.K.	SDAK/BLG	FONDSEN	TOTAAL	TOTAAL
MATERIELE VASTE ACTIVA					
Gebouwen	94	1	0	95	93
Renovatie Remonstrantse kerk	0	1.550.449	0	1.550.449	1.659.936
Upgrading/uitbreiding Der Aa-Kerk	0	98.457	0	98.457	110.360
Noordaanbouw Der Aa-kerk	0	27.732	0	27.732	29.525
Inventaris kerkgebouwen (Inclusief kunstwerken)				p.m.	p.m.
Bedrijfsmiddelen	71.791	29.381	0	101.172	113.866
	71.885	1.706.020	0	1.777.905	1.913.779
BELEGGINGEN					
Deposito's	891.167	0	0	891.167	891.167
Effecten	1.365.152	0	15.001.741	16.366.893	15.504.147
Onroerend goed	524.992	0	0	524.992	527.523
	2.781.311	0	15.001.741	17.783.052	16.922.837
VOORRADEN					
	5.011	0	0	5.011	8.734
VORDERINGEN					
- Debiteuren	68.224	43.500	0	111.724	201.517
- Omzetbelasting	0	3.361	0	3.361	51.029
- Overige vorderingen	578.527	0	131.643	710.170	536.421
- Overlopende activa	183.296	-25.404	0	157.892	0
	830.047	21.458	131.643	983.148	788.967
LIQUIDE MIDDELEN					
	1.638.776	12.326	1.340.280	2.991.383	2.627.657
ONDERHANDEN PROJECTEN					
	181.677	0	0	181.677	883.206
	5.508.707	1.739.804	16.473.664	23.722.176	23.145.180

PASSIVA	31-12-2016				31-12-2015
	S.O.G.K.	SDAK/BLG	FONDSEN	TOTAAL	TOTAAL
Reserves en fondsen					
Continuïteitsreserve per 1 januari	690.000	254	0	690.254	690.254
Bij/af: exploitatiesaldo verslagjaar				-578.241	337.289
Ottrekking continuïteitsreserve				578.241	-337.289
Saldo continuïteitsreserve per 31 december	690.000	254	0	690.254	690.254
Reserve als bron van inkomsten	-1.098.833	-484.668	14.180.250	12.596.749	13.199.612
Mutatie reserve als bron van inkomsten	311.035	363.374	-1.252.650	-578.241	-602.863
Saldo reserve als bron van inkomsten per 31 december	-1.409.868	-848.042	15.432.900	13.174.990	12.596.749
Vrij besteedbaar t.b.v. activa bedrijfsmiddelen	0	1.225.140	0	1.225.140	1.312.649
Reserve waardeverschillen effecten	81.042	0	1.171.358	1.252.400	1.750.996
Bestemmingsreserves door bestuur bepaald	4.867.748	227.658	0	5.095.406	4.604.009
Saldo per 31 december	4.228.922	605.010	16.604.258	21.438.190	20.954.658
Vastgelegd vermogen					
Bestemmingsfondsen door derden bepaald	1.650.439	0	0	1.650.439	1.715.882
SCHULDEN OP LANGE TERMIJN					
<i>Direct dienstbaar aan de doelstelling</i>					
Hypotheek	0	75.813	0	75.813	95.147
Lening Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	0	0	0	0	19.807
KORTLOPENDE SCHULDEN					
- Crediteuren	409.695	22.406	25.850	457.951	210.638
- Overlopende passiva	-2.560	7.565	0	5.005	128.218
- Overlopende passiva geconsolideerd	94.779	0	0	94.779	20.830
- Herrubricering overlopende passiva geconsolideerd	-872.568	1.029.013	-156.445	0	0
	-370.654	1.058.984	-130.595	557.735	359.686
	5.508.707	1.739.804	16.473.664	23.722.176	23.145.180

Enkelvoudige Staat van baten en lasten 2016

	2016				2015
	S.O.G.K.	SDAK/BLG	FONDSSEN	TOTAAL	TOTAAL
BATEN UIT EIGEN FONDSSENWERVING					
Bijdragen van donateurs	140.286	0	0	140.286	146.135
Nalatenschappen	845.385	0	0	845.385	266.016
Giften	232.895	671	7.500	241.066	459.923
Baten winkel	14.585	0	0	14.585	14.027
	1.233.151	671	7.500	1.241.322	886.101
KOSTEN EIGEN FONDSSENWERVING/WINKEL	-114.033	0	-6.253	-120.286	-147.376
In procenten van de baten eigen fondsenwerving	9%	0%	83%	10%	17%
RESULTAAT TIJDSCHRIFT	-4.489	0	0	-4.489	-9.675
Resultaat uit eigen fondsenwerving	1.114.629	671	1.247	1.116.548	729.050
INKOMSTEN UIT EIGEN OBJECTEN	208.352	329.448	0	537.800	558.218
RESULTAAT BELEGGINGEN	119.113	0	1.135.205	1.254.318	850.469
DIVERSE BATEN	907.244	-3.000	0	904.244	1.620.020
BIJDRAGEN PARTICULIERE FONDSSEN	474.467	2.093	0	476.561	510.694
OVERHEIDSSUBSIDIES	868.337	0	0	868.337	603.002
Beschikbaar voor de doelstellingen	3.692.142	329.213	1.136.452	5.157.807	4.871.453

	2016				2015
	S.O.G.K.	SDAK/BLG	FONDSSEN	TOTAAL	TOTAAL
Transport:					
Beschikbaar voor de doelstellingen	3.692.142	329.213	1.136.452	5.157.807	4.871.453
Besteed aan de doelstellingen					
<i>INSTANDHOUDING</i>	1.948.793	682.797	360.000	2.991.590	3.353.097
<i>PROMOTIE</i>	745.952	0	40.016	785.968	843.675
Beheer en administratie	260.632	0	0	260.632	367.529
Totaal besteed aan de doelstellingen	2.955.377	682.797	400.016	4.038.190	4.564.300
Mutatie onderhanden projecten	-701.529	0	0	-701.529	379.430
Tekort/overschot	35.237	-353.584	736.436	418.089	686.583
Mutatie bestemmingsfondsen door derden bepaald	65.444	0	0	65.444	-295.150
Mutatie bestemmingsreserves door bestuur bepaald	-394.097	-97.300	0	-491.397	-1.058.348
Mutatie reserve waardeverschillen	-17.618	0	516.214	498.596	-23.458
Mutatie vrij besteedbaar	0	87.510	0	87.510	87.510
Mutatie reserve als bron van inkomsten	311.035	363.374	-1.252.650	-578.241	602.863
	-35.237	353.584	-736.436	-418.089	-686.583

Toelichting op de enkelvoudige Balans en Staat van baten lasten

Inzake de algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening alsmede de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat en de toelichting op de onderscheiden posten van de balans en staat van baten en lasten wordt verwezen naar de waarderingsgrondslagen zoals opgenomen in het voorwoord van de geconsolideerde jaarcijfers.

8 Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

9 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het bestuur van de Stichting Oude Groninger Kerken.

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen geconsolideerde jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de geconsolideerde jaarrekening 2016 van Stichting Oude Groninger Kerken te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in deze jaarstukken opgenomen geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Oude Groninger Kerken per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde balans per 31 december 2016.
2. de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2016.
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de geconsolideerde jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Oude Groninger Kerken zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de geconsolideerde jaarrekening, en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie die bestaat uit:

- het jaarverslag.
- de overige gegevens bestaande uit de WNT-gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de geconsolideerde jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat. Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip,

verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de geconsolideerde jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de geconsolideerde jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de geconsolideerde jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de geconsolideerde jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de geconsolideerde jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de geconsolideerde jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor (het uitoefenen van toezicht op) het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de geconsolideerde jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze geconsolideerde jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de geconsolideerde jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de organisatie.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de geconsolideerde jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de geconsolideerde jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- het evalueren of de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Hofsteenge Zeeman Groep B.V.
was getekend: drs. E. Vriesen RA
Groningen, 1 juni 2017

10 Bijlagen

A Bezit Eind 2016 was het bezit van de stichting als volgt:

kerken	<i>jaar van aanwinst</i>				
Adorp	1979	Nuis	2001	Garmerwolde	2003
Appingedam- Molukse kerk	2014	Oldehove	2013	Kloosterburen	1975
Baflo	2015	Onderdendam - Ger. kerk	2015	Toornwerd	2014
Bedum - Ger.kerk	2014	Obergum	1970	Uitwierde	1971
Beerta	2003	Oosternieland	1981	't Zandt	2014
Bierum	2014	Oosterwijterwerd	1979	Zeerijp	2015
Breede	1992	Oostum	1970		
Den Andel	2008	Oude Pekela	2015	kerkhoven	<i>jaar van aanwinst</i>
Den Ham	1978	Opwierde	2003	Baflo	2015
Den Horn	2011	Oudeschans	1973	Bierum	2014
Eenum	1973	Overschild	2002	Breede	1992
Eenrum	2008	Pieterburen	1981	Den Andel	2008
Engelbert	2000	Saaxumhuizen	1974	Eenum	2005
Feerwerd	1977	Sappemeer	2006	Eenrum	2008
Fransum	1979	Scheemda	2001	Feerwerd	2004
Finsterwolde	2016	Solwerd	1992	Fransum	1979
Garmerwolde	2003	Spijk	2014	Garmerwolde	2003
Garnwerd	1973	Stitswerd	1973	Garnwerd	2004
Godlinze	1979	Termunten	2014	Garsthuizen	2013
Groningen - Rem. kerk	2004	Thesinge	1971	Godlinze	2015
Grijpskerk	1984	Tinallinge	2010	Heveskes	1996
Heveskes	1996	Tolbert	1977	Holwierde	2014
Holwierde	2014	Uithuizen	2010	Krewerd	1983
Hornhuizen	1978	Ulrum	2013	Leermens	2015
Kiel-Windeweer	1986	Usquert	1977	Losdorp	2014
Klein Wetsinge	2003	Vierhuizen	2002	Marsum	1993
Krewerd	1983	Visvliet	1973	Middelstum	2014
Kropswolde	2005	Wehe Den Hoorn	1974	Midwolda	2014
Leegkerk	1970	Westeremden	1973	Niekerk	2013
Leermens	2015	Westeremden- Ger.kerk	2013	Niezijl	1999
Lettelbert	1977	Westernieland	2008	Noordbroek	2016
Losdorp	2014	Westerwijterwerd	1971	Noordwijk	1999
Marsum	1981	Wirdum	1981	Obergum	1970
Marum	1994	Wittewierum	1977	Oldehove	2013
Middelbert	1974	Woltersum	1996	Oosternieland	1996
Middelstum	2014	't Zandt	2015	Oosterwijterwerd	2015
Midwolde	1971	Zeerijp	2015	Oostum	2004
Midwolda	2014	Zuidwolde	1975	Opwierde	2003
Niebert	1977	Zuurdijk	1974	Pieterburen	1998
Niehove	1975	synagogen	<i>jaar van aanwinst</i>	Scheemda	2001
Niekerk	2013	Groningen	2009	Solwerd	1992
Nieuw Beerta	2003	Appingedam	2010	Spijk	2014
Nieuw Scheemda	1981			Termunten	2014
Niezijl	1999	torens	<i>jaar van aanwinst</i>	Thesinge	1992
Noordbroek	2016	Baflo	2013	Tinallinge	2010
Noordwijk	1999	Den Andel	2008	Tolbert	2008
				Toornwerd	2014
				Uithuizen	2010
				Ulrum	2013
				Vierhuizen	2002
				Visvliet	2001
				Wehe Den Hoorn	1974

		B Bestemde reserves			
		Saldo	Mutatie	Saldo	
		1-1-2016	2016	31-12-2016	
Westerwijtwerd	1988				
Westernieland	2008				
Wierhuizen	2003				
Wirdum	2003				
Wittewierum	1992				
Woltersum	1996				
't Zandt	2015				
Zeerijp	2015				
Zuurdijk	1993				
Zuidwolde	2001				
andere bezittingen jaar van aanwinst					
Appingedam-synagoge w	2010				
Appingedam-					
Molukse kerk te	2014				
Den Horn te	2011				
Garmerwolde v	2003				
Holwierde bg	2015				
Kiel-Windeweer p	1986				
Klein Wetsinge te	2003				
Kommerzijl bg	2015				
Marum l	1994				
Middelstum p	2014				
Nieuw Beerta te	2003				
Noordbroek v	2016				
Noordwijk l	1999				
Onderdendam p/te	2015				
Opwierde l	2003				
Oudeschans p	1973				
Overschild te	2002				
Pieterburen t/tui/v	2003				
Solwerd kl	1992				
Scheemda e.o. bg	2001				
Tinallinge v	2010				
Thesinge l	2003				
Ulrum v	2013				
Westeremden te	2000, 2013				
Wierhuizen l	2003				
Woltersum te/v/p	1996, 2003				
<i>beklemd gronden (bg)</i>					
<i>klokkenstoel (kl)</i>					
<i>lijkhuisje (l)</i>					
<i>pastorie met tuin (p)</i>					
<i>tuin (t)</i>					
<i>tuinhuisje (tui)</i>					
<i>terrein (te)</i>					
<i>verenigingsgebouw (v)</i>					
<i>beheerderswoning (w)</i>					
		Gebouwen, orgels, luidklokken			
		Uitwierde	23.757	-349	23.408
		Midwolde-grafmonument	75.000	0	75.000
		Thesinge	7.264	-44	7.220
		Niehove	24.949	-4.287	20.662
		Zuidwolde	3.630	-448	3.182
		Usquert	5.994	-442	5.552
		Oosternieland	23.313	-26	23.287
		Nieuw Scheemda	1.931	-91	1.840
		Krewerd	7.578	-375	7.203
		Marum	34.895	-679	34.216
		Hevekes	0	63.640	63.640
		Niezijl	34.629	-1.410	33.219
		Nuis	2.823	-268	2.555
		Vierhuizen	61.599	-313	61.286
		Overschild	51.053	-177	50.876
		Wetsinge	139.356	-139.356	0
		Opwierde	1.435	-905	530
		Garmerwolde	41.548	-41.548	0
		Kropswolde	19.448	-505	18.943
		Den Andel	47.023	-112	46.911
		Westernieland	21.362	-112	21.250
		Eenrum	162.035	-1.042	160.993
		Uithuizen	154.618	-1.086	153.532
		Tinallinge	44.727	-8.551	36.176
		Den Horn	34.430	-160	34.270
		Synagoge Groningen	306.518	-360	306.158
		Oldehove	78.886	-23.884	55.002
		Baflo toren en kerk	181.700	-540	181.160
		Niekerk hervormde kerk	38.772	-1.353	37.419
		Westeremden gereformeerde kerk	59.955	-26.559	33.396
		Ulrum hervormde kerk	146.900	0	146.900
		't Zandt toren en kerk	249.964	3.173	253.137
		Middelstum	232.613	-1.104	231.509
		Middelstum Carillon	0	32.595	32.595
		Toornwerd toren	109.750	-46.579	63.171
		Losdorp kerk en toren	118.300	-10.236	108.064
		Spijk kerk en toren	191.000	-310	190.690
		Bedum Goede Herder kerk	76.530	-645	75.885
		Holwierde	165.872	-1.505	164.367
		Bierum	160.336	-506	159.830
		Termunten	194.600	0	194.600
		Midwolda	156.644	0	156.644
		Leermens	167.470	0	167.470
		Zeerijp	377.500	0	377.500
		Oude Pekela	152.681	0	152.681
		Onderdam	192.600	-72.229	120.371
		Noordbroek	0	488.350	488.350
		Finsterwolde	0	48.625	48.625
		Vrijwilligersprijs	0	0	0
		Orgelfonds (SDAK)	6.455	-6.455	0
		Aa-kerk (SDAK)	48.870	0	48.870
		Stoelen (SDAK)	81.488	97.300	178.788
		Totaal objecten	4.519.801	339.132	4.858.933
		Roerende goederen	15.845	0	15.845
		Educatieve activiteiten	21.370	0	21.370
		Kerkhoven	46.993	2.265	49.258
		Jubileum 2019	0	150.000	150.000
			4.604.009	491.397	5.095.406

C Bestuur, Raad van Advies, vrijwilligersplatform, Raad van Commissarissen Bijzondere Locaties Groningen B.V., personeel

Relevante functies/nevenfuncties bestuur, raad van toezicht, raad van commissarissen Bijzondere Locaties Groningen B.V., directeur

Bestuur

31-12-2016

P.M. de Bruijne - voorzitter, aftredend 31-12-17, herkiesbaar

betaalde functies:

- voorzitter Raad van Toezicht ROC Noorderpoort
- commissaris Raad van Toezicht Zonnehuisgroep Noord
- voorzitter Raad van Commissarissen Steelande Wonen

onbetaalde nevenfuncties:

- voorzitter Stichting Odd Fellowhuis Welgelegen
- voorzitter Stichting Urgente Noden Groningen

E.A.M. Bulder - vice-voorzitter, aftredend 31-12-20, herkiesbaar

betaalde functies:

- directeur Onderzoeksbureau Elles Bulder
- lector Hanzehogeschool Groningen

onbetaalde functie:

- voorzitter Stichting Oldambt verbindt

C.J. Kool - secretaris, aftredend 31-12-19, herkiesbaar

betaalde functie:

- asset manager Stichting Woonconcept

onbetaalde functie:

- lid werkveldadviescommissie opleiding vastgoed&makelaardij Hanzehogeschool Groningen

J. Wolters - penningmeester - aftredend 31-12-18, herkiesbaar

betaalde functies:

- directeur FAB dienstverlening bv
- penningmeester Stichting BEAK Accomodatiebeheer

J.A. de Vries - lid, aftredend 31-12-18

betaalde functie:

- Hogeschool Docent Online Marketing

M. van Zanten - lid, aftredend: 31-12-20, herkiesbaar

betaalde functie:

- adviseur Ruimtelijke kwaliteit Erfgoed Het Oversticht

onbetaalde nevenfuncties:

- bestuurslid Stichting Bouwhistorie Nederland

Raad van Advies

31-12-2016

A. Warner - voorzitter

L.O. Giethoorn - lid

H.H. Heijmans - lid

H.M.F. Krips-van der Laan - lid (benoemd door het vrijwilligersplatform)

A. Meijerman - lid

A.B. Riemeijer - lid

F. R.H. Smit - lid

A.M.J. Vogd - lid

A. de Winter-Wijffels - lid

Vrijwilligersplatform

31-12-2016

P. Hoffer - voorzitter

M. Bakker - lid

A.J.K. Bolhuis - lid

H.M.F. Krips-van der Laan - lid

J.A. Louwes - lid

W. Wildeboer - lid

H.H. Wubs - lid

Raad van Commissarissen Bijzondere Locaties Groningen B.V.

31-12-2016

H.D. Post - voorzitter

betaalde functie:

- directeur Groningen Railport en Haven Lauwersoog

onbetaalde nevenfuncties:

- voorzitter Commerciële Club Groningen

- voorzitter Stichting Bijzondere projecten IVAK

- secretaris Stichting Kinderboekenhuis Winsum

- lid RvT Noord Nederlands Toneel

- lid RvT Rijksuniversiteit Groningen

- voorzitter Delfsail 2016

A. Lantermans - lid

I. Walinga

betaalde functies:

- algemeen directeur Noord Nederlands Orkest

- freelance auteur cultuurtijdschrift Ons Erfdeel

onbetaalde nevenfuncties:

- lid RvT Marketing Groningen

- voorzitter directeurenoverleg Vereniging van Nederlandse Orkesten (NVO)

L. Zwiers

betaalde functie:

- directeur VNO-NCM en MKB Noord

Personeel

31-12-2016

Stichting Oude Groninger Kerken

I. Basteleur - projectmedewerker erfgoededucatie

J. Bekooy - bouwkundige

J. Borgers - controller (overeenkomst in opdracht)

M.A. Breukink - systeembeheerder

P.G.J. Breukink - directeur

onbetaalde nevenfuncties:

- bestuurslid Federatie Instandhouding Monumenten

- penningmeester Vereniging Beheerders Monumentale Kerkgebouwen in Nederland

- penningmeester Stichting Philip Elchers

- bestuurslid adviescommissie Monumenten Prins Bernhard Cultuurfonds

- lid Ledenraad Donatus Verzekeringen

- bestuurslid Stichting Paard en Karos

- lid toekenningscommissie Kerken Nevenfunctie-lening Nationaal Restauratiefonds

M.J. van Essen - projectmedewerker IKZ

C. de Graaf - administrateur

J.J. Kloosterhuis - administratief medewerker

G.H.B. Lührssen - bureausecretaris

N. Nafisinia - projectmedewerker instandhouding

L. van Nuysenburg - receptionist

M. Roemeling - interieurverzorger

A.M.M. van Rijn - beleidsmedewerker/projectleider-ontwikkelaar

A. van Santen-Ester - receptionist (gedetacheerd door BLG)

M. van Santen - bouwkundige

M. Tol bureausecretaris - (gedetacheerd)

C. Velvis - bouwkundige

M. van der Waart - secr. adm. medewerker bouwkunde

S.M. Wierda - informatiespecialist

A.H. Woldring - medewerker communicatie en vrijwilligersmanagement

Bijzondere Locaties Groningen B.V. (BLG)

P.G.J. Breukink - directeur

E. Dingerdis - assistent algemeen manager

M.C. Kremer-Brinkhuizen - algemeen manager

H. Nafisinia - huismeester (gedetacheerd door Remonstrantse Gemeente)

A. van Santen-Ester - secretariaal medewerker

V. Lo-Sie-Sen - huismeester

J.B. van der Touw - huismeester

D Doelstelling geconsolideerde stichtingen en de besloten vennootschap

Stichting Der Aa-kerk Groningen

Doelstelling: De instandhouding van de beschermde monumenten en in het bijzonder van de Der Aa-kerk te Groningen met haar inventaris, als monument van kerkelijke bouwkunst.

Stichting Dr. P.H. Wijkfonds

Doelstelling: het behoud en kwalitatief herstel van kerkhoven in de provincie Groningen, bij voorkeur behorende bij romaanse en romano-gotische kerken van de Stichting Oude Groninger Kerken.

Stichting Fonds Willemsen-Ritzema van Ikema

Doelstelling: Het bevorderen van de belangstelling voor historische kerkgebouwen in de provincie Groningen en de instandhouding daarvan in de ruimste zin.

Stichting Tempel-Zwartsenberg Fonds

Doelstelling: de ontwikkeling van het geestelijk en maatschappelijk leven in de provincie Groningen te bevorderen door het verlenen van steun aan het werk van de te Groningen gevestigde stichting: Stichting Oude Groninger Kerken.

Stichting Van Tuikwerd Fonds

Doelstelling: het instandhouden van het cultureel erfgoed in de provincie Groningen en het wekken van belangstelling daarvoor in het algemeen en voor de stichting: Stichting Oude Groninger Kerken in het bijzonder.

Stichting Het Groninger Klokken- en Orgelfonds

Doelstelling: het instandhouden van klokken en orgels in de provincie Groningen en het wekken van belangstelling daarvoor in het algemeen en voor de stichting: Stichting Oude Groninger Kerken in het bijzonder.

Stichting Johannes Borchardt

Doelstelling: het verwerven en in stand houden van roerende zaken, welke van belang zijn voor de kerkelijke geschiedenis en kunst in de provincie Groningen en het wekken van belangstelling daarvoor in het algemeen en het wekken van belangstelling voor de stichting: Stichting Oude Groninger Kerken in het bijzonder.

Stichting Ausema-de Jong Fonds

Doelstelling: het financieel ondersteunen van de instandhouding en het beheer van kerkhoven in de provincies Friesland en Groningen in het algemeen, en die van Borgsweer en Wijnjewoude in het bijzonder, opdat het aanzien van deze kerkhoven op een acceptabel niveau zal komen en blijven, en voorts al hetgeen hiermee rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords. Het in standhouden en beheren van monumentale familiegraven van de oprichters, het familiearchief en de daartoe behorende goederen.

Bijzondere Locaties Groningen B.V.

Doelstelling: de exploitatie van bijzondere locaties als mede zalenverhuur.

E Schnitgers Droomprijs

Doelstelling: de Schnitgers Droomprijs van de Stichting Der Aa-kerk Groningen wordt zo mogelijk eens per jaar uitgereikt aan een persoon die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling van de moderne muziekcultuur in Nederland, in het bijzonder aan de hedendaagse orgelcultuur in ons land, met bijzondere aandacht voor jong talent.

2011 Jan Hage
2013 Jacob Lekkerkerker
2014 Klaas Hoek
2015 Willem Tanke
2016 Lien van der Vliet